

Bilgeliğe Yolculuk

FÂRÂBÎ

© 2023 Kitapokur Kitap Kırtasiye Kültür Eğitim Ürünleri ve Elektronik Ticaret A.Ş.

Tüm yayın hakları anlaşmalı olarak **Kitapokur Kitap Kırtasiye Kültür Eğitim Ürünleri ve Elektronik Ticaret A.Ş.**'ne aittir.

Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir; izinsiz çoğaltılamaz, basılamaz.

ISBN: 978-625-94315-3-6

Sertifika No: 66438

Kitabın Adı : Bilgelige Yolculuk Fârâbî

Kitabın Yazarı : Işıl Mersinli

Editörü : Dilara Zaimoğlu

İç Tasarım : Zeynep Bayrak

Kapak Tasarım : Kitapokur Tasarım Ekibi

Baskı Yeri - Tarihi : İstanbul, 2026

Baskı - Cilt : Alioğlu Matbaacılık

Orta Mahallesi Fatin Rüştü Sokak No: 1- 3/A

Bayrampaşa / İSTANBUL

Tel: (0212) 612 95 59 Fax: (0212) 613 09 83

Sertifika No: 45121

KitapOkur

KITAPOKUR KİTAP KİRTASIYE KÜLTÜR EĞİTİM ÜRÜNLERİ VE ELEKTRONİK TİCARET A.Ş.
Molla Gürani Mah. Oğuzhan Cad. No: 15 Kat: 3 Daire: 5 Fatih / İstanbul

Bilgeliğe Yolculuk

FÂRÂBÎ

Işıl Mersinli

KitapOkur

IŞIL MERSİNLİ

1983 yılında Mersin’de dünyaya geldi. Eğitim hayatına Tevfik Sırrı Gür Süper Lisesinde başlayan yazar, akademik yolculuğuna Karadeniz Teknik Üniversitesi Fizik Öğretmenliği bölümünden mezun olarak devam etti. Merakı ve öğrenme tutkusu sayesinde Mersin Üniversitesinde Matematik alanında yüksek lisansını tamamladıktan sonra, Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu.

2016 yılından bu yana devlet bünyesinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Eğitim hayatı boyunca teknolojinin gücüne inanan yazar, Avrupa Birliği Kod Haftası (CodeWeek) çalışmaları kapsamındaki üstün gayretleriyle “Kodlama Mükemmellik Sertifikası”na layık görülmüş ve pek çok eTwinning ve Erasmus projesinde aktif rol alarak eğitimde yenilikçi yöntemlerin öncüsü olmuştur.

Bilimi, matematiği ve manevi değerleri çocukların dünyasıyla buluşturma gayreti taşıyan yazar, iki çocuk annesidir. Kendi çocuklarının meraklı dünyasından ve öğretmenlik tecrübesinden aldığı ilhamla, Fârâbî gibi kadim değerlerimizi yeni nesillere anlatma tutkusuyla çocuk kitapları kaleme almaya devam etmektedir.

AT SIRTINDA BİLGİYE YOLCULUK

Merhaba! Adım **Ebu Nasr Muhammed bin Muhammed bin Tarhan bin Uzlug el-Fârâbî**. Biliyorum, bunu söylerken muhtemelen diliniz damağınız kurudu. Zaten o zamanlar da kimşenin bu kadar uzun bir ismi söylemeye sabrı yoktu. O yüzden bana kısaca “Muhammed” derlerdi.

Ben 870’li yıllarda, bugün Kazakistan sınırları içinde kalan Farab şehrinin Vesic köyünde doğdum. O zamanlar burası “Bilginler Ülkesi” olarak bilinen Türk topraklarıydı. Böyle bir yerde doğmak ve büyümek büyük şanstı. O dönemde şanslı olmanın tam tarifi, güçlü bir atınızın ve yolculuk için biraz paranızın olmasıydı. Neden mi? Çünkü o zamanlar bilgi, oturduğunuz yere gelmiyordu; sizin bilgiye gitmeniz lazımdı. Hem de at sırtında!

Nasıl Fârâbî Oldum?

Hikâyemin nasıl ‘Fârâbî’ye bağlandığını merak ediyorsunuz, değil mi? Eh, bunun için ta bebekliğime, o koca Vesic Kalesi’ne dönmemiz gerek. Kalenin başkomutanı kimdi dersiniz? Benim babam!

Babamın adı Muhammed bin Tarhan’dı. Ama ona “**Tarhani**” derlerdi. Bu, öyle sıradan bir soyadı değildi; resmen “**Süper Kahraman**” lakabı gibi bir şeydi. Bu lakap, sadece Türk soyundan gelen en cesur ve önemli askerlere verilirdi. Yani köyde babamın adı geçtiğinde, herkes biraz toparlanır, ciddileşirdi. Babam gerçekten de cesur ve adil bir komutandı.

Gelin görün ki herkesin önünde saygıyla eğildiği o koca komutanın bile dizlerinin bağının çözüldüğü bir gece vardı: *Benim doğduğum gece.*

Parlak bir dolunay gecesiymiş. Babam, o kale komutanı ciddiyetinden eser kalmamış halde, heyecandan yerinde duramıyormuş. Nihayet ben, “Dünyaya merhaba!” deyip ağlamaya başladığımda sevinçten neredeyse havalara uçmuş! Sağlıklı bir oğlu olduğu için köyde adeta bayram yapılmış.

Babamın coşkusu sadece bir evlat sahibi olma sevinci değildi. O, kendi izinden gidecek

yeni bir kahramanın doğduğuna inanıyordu. Bu yüzden sık sık kale burçlarına çıkar ve Seyhun Nehri'ni izlerdi. Gelecekteki o büyük komutanı hayal eder, gururla gülümserdi. Sonunda hayallerini gerçeğe dönüştürmek için kolları sıvadı.

Savaşçı olma yolundaki eğitimim ben beş yaşındayken başladı. **İlk görevim at binmektir.** Tabii ki o yaşta babamın devasa savaş atına binmem imkansızdı. Babam bana, boyu boyuma yakın, uysal ve bodur bir bozkır atı seçti. Babam elleriyle dizginleri sıkıca tutarken, ben de o küçük atın üzerinde dengede durmaya çalışıyordum. At her adım attığında yerden biraz daha yükseldiğimi hissediyordum. Bu durum **beni hem korkutuyor hem de çok heyecanlandırıyordu.**

Babam eyerin üzerinde durabildiğimi görünce çok sevindi. İlk dersin başarıyla geçtiğini düşünüyordu. Hayalindeki o küçük komutan nihayet yetişmeye başlamıştı.

Sekiz yaşıma geldiğimde babam kılıç kuşanma vaktimin geldiğini söyledi. **İşte asıl komedi burada başladı.** Bana tahtadan bir kılıç uzattı. Kılıç o kadar ağırdı ki sanki içine koca bir kaya gizlemişlerdi. Babam karşımda durmuş, heyecanla komutlar veriyordu:

“Savun! Hücum et!”

İŞİL MERSİNLİ

Ancak o kılıcın benden hiç hoşlanmadığı kesindi. Ben onu her havaya kaldırmaya çalıştığım da, kılıç yer çekimini tercih ediyordu. Büyük bir gürültüyle elimden kayıyor ve “DANK!” diye yere yapışıyordu.

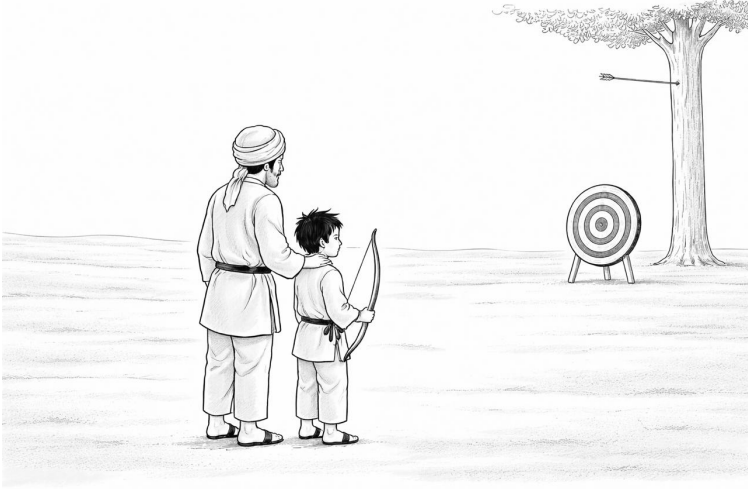
Babamın derin bir iç çekerek “Hayır, Muhammed, öyle değil!” diyen bıkkın sesi, kılıcın yere düşme sesinden daha çok canımı yakıyordu.

Babam yine de pes etmedi. “Kılıç olmadıysa ok olur!” diyerek beni okçuluk meydanına götürdü. Sıradaki hedefimiz geyik avıydı.

Bir sorun vardı. Benim oklarım hedef tahtasını hiç sevmiyordu. Yayın kirişini büyük bir dikkatle geriyor, nefesimi tutuyor ve oku bırakıyordum. Sonuç hep aynıydı. Ok ya süzülüp ayağımın dibine düşüyor ya da hedefin yanından vınlayarak geçiyordu.

Sonunda gidip komşu bir ağacın gövdesine **“ZONK!”** diye saplanıyordu. Geyik vurmaya bırakın, hedefteki samanları bile korkutuyordum. İşte o son ok, babamın benim üzerimdeki hayallerini de bitirmişti.

İşte o gün babam, kahraman evlat yetiştirme planının istediği gibi gitmeyeceğini anlamıştı. Zaten kılıçlar ve oklar bana göre değildi. **Benim kalbim en çok sayfaların arasında atardı.**

Babam seferlerden döndüğünde yanında bazen ganimetler getirirdi; parıldayan kılıçlar, süslü kalkanlar, işlemeli kemerler... Köyümüzden çıkıp o zamanın en canlı ticaret merkezi olan Farab şehrine giderdim. Çarşıda, pazarda bu eşyaları meraklılarına satardım. Peki, elime geçen o altın ve gümüş paralarla ne alırdım dersiniz? Elbette en büyük hazinem olan kitapları...

Babam sonunda benim gerçek yeteneğimi fark etti. Benim gücüm kılıçta değil, öğrenme isteğimdedi. Bunun üzerine benim için farklı bir yol seçti. Böylece ilim yolunda bana rehberlik edecek öğretmenlerle tanışacaktım.

İlim yolculuğumun ilk adımı; evimizin huzurlu köşesinde, annemin dizinin dibinde başladı.

Bizim evimiz, inancın ve sevginin eksik olmadığı tam bir Müslüman ailesi eviydi. **Bu huzurlu çatıdan içeri giren ilk ve en önemli kitap da tabii ki Kur'an-ı Kerim olmuştu.** Babamın beni ata bindirmeye çalıştığı günlerde, annem de benimle oturur ve yumuşacık sesiyle Kur'an okumayı öğretirdi.

Bir gün elindeki sayfayı şefkatle işaret ederek bana şöyle dedi:

“Kur'an, Allah'ın bize gönderdiği çok özel bir mektuptur, evladım.”

Bu söz, zihnimde yepyeni bir kapı açmıştı. Kendi kendime düşünmeye başladım. Bir

BİLGELİĞE YOLCULUK FÂRÂBÎ

mektubu gerçekten anlamak için sadece harfleri sırayla okumak yetmezdi. O satırların üzerine düşünmek, her kelimenin anlamını kavramaya çalışmak ve içinde saklı olan mesajı keşfetmek gerekirdi.

İşte ilim yolculuğumun ilk gerçek merakı o gün, o “mektubu” daha iyi anlama isteğiyle başladı.

* * *

Babam askeri görevleri nedeniyle **sık sık** evden uzak kalırdı. O gittiğinde evimiz sessizliğe bürünürdü ama bu sessizlik çok sürmezdi; çünkü ben o boşluğu sorularıyla doldururdum. Çocuk aklımla anneme öyle sorular sorardım ki bazen hemen cevap veremez, durup düşünürdü. Ama beni hiçbir zaman susturmaz, sabırla dinlerdi. Sonra gözlerimin içine gülümseyerek şöyle derdi:

“Merak etmek, zihnin büyüme sancısıdır, oğlum. Soruların seni olgunlaştıracak.”

Annemin bu yaklaşımı sayesinde soru sormaktan korkmayan insanın, öğrenmekten de vazgeçmeyeceğini anladım. Annem bana sadece Kur’an okumayı değil; düşünmeyi, anla-

mayı ve araştırmayı da öğretti. İlim yolunda attığım ilk adımlarda onun rehberliği vardı.

Eğitimimden sorumlu tek kişi annem değildi; bir de dedem vardı. Zihnim annemin dizinde şekillenirken, kalbimi ise dedem Uzlug'un neşesi ferahlatırdı. Dedem, en ciddi bilgileri bile bir oyun sıcaklığında anlatma ustasıydı.

Bir gün oyun oynarken üstüm başım çamur içinde eve döndüğümde, kaşlarını hayretle kaldırıp “Peygamberimiz temizlik imanın yarısıdır buyurmuş ama görünen o ki senin imanın şu an bahçede çamur güreşi yapıyor!” demişti. Biz gülmekten yerlere yatarken o, göz kırıp eklemişti:

“Mikroplar en çok kimi sevmez bilir misiniz? Abdest almış, tertemiz çocukları.”

Onun bu şakacı dili sayesinde bilgiyi sadece ezberlemiyor, adeta yaşıyordum.

Bir gün canım çok sıkılmıştı. Bir köşede somurtarak oturuyordum. Dedem yanıma geldi, yanaklarımı sıktı ve şöyle dedi:

“Evlat, Peygamberimiz (s.a.v) bir hadisinde **‘Tebessüm etmek sadakadır’** buyuruyor.”

Sonra meselenin fıkıh tarafını şöyle açıkladı:

“Hem, iyilik yapmak ve mutlu olmak için illa paran olması gerekmez. Güzel ahlaklı olmak ve insanlara iyi davranmak da büyük bir sevaptır.”

Bir an durdu, sonra kahkaha atarak şöyle dedi:

“Ama sen böyle somurtmaya devam edersen, sevap kazanmayı bırak, seni görenler ‘Sirke satıyor herhalde!’ diyecekler!”

O an mecburen kıkırdadım ve suratımdaki o asık ifadeyi bıraktım. Dedem haklıydı; **gülümsemek bedavaydı ve dünyadaki en güzel iyilikti.**

* * *

Kalbim dedemle, ruhum annemle olunlaşırken aklımı parlatma sırası Üstad Gülbaba’ya gelmişti. **Babam, iyi bir eğitim almam için dönemin en saygın hocalarından biri olan Gülbaba’yı evimize davet etti.** O yıllarda ilim, medreselerde diz üstü oturularak öğrenilirdi. Mürekkep hokkasının kokusu, kamış kalemin hışırtısı derslerin ayrılmaz parçasıydı. Gülbaba da işte o ilim halkalarının aranan ismiydi. Mantıkta keskin, matematikte titiz, müzikte ise derin bir bilgeydi.

Üstad Gülbaba, ilk dersimizde o gür ak sakalını sıvazlayıp gözlerimin içine derin derin baktı. “Bak Muhammed,” dedi, “zihin tıpkı bir bahçe gibidir. Eğer onu kendi hâline bırakır, tembellik edersen sadece yabancı otlar yetişir. Ama çalıştırırsan, en güzel çiçekleri orada büyütürsün.”

Hocamın bu sözü zihnimde asılı kaldı. Demek ki aklımı güçlü tutmanın tek yolu, onu sorularla ve merakla meşgul etmektir.

Rakamlarla uğraşmaktan başımın döndüğü, toplama ve bölme işlemlerinin kâğıt üzerinde birbirine girdiği bir sabahı. Tam o sırada kapı aralandı. Üstad Gülbaba, içeriye her zamanki ağır kitapları yerine tuhaf bir eşyayla girdi. Kucağında, gövdesi kocaman bir armudu andıran ahşap bir çalgı tutuyordu.

“Bu bir ut, Muhammed,” dedi Üstad, minderine yerleşirken.

Merakla yanına sokuldum. Üstad, udu kucağına özenle yerleştirip parmaklarını tellerin üzerinde gezdirmeye başladı. Odanın havası bir anda değişti. Daha önce hiç duymadığım kadar duru ve neselesi sesler etrafa yayıldı. Sanki dışarıdaki rüzgâr durmuş, duvardaki kertenkele bile bu sesi dinlemek için hareketsiz kalmıştı.

Üstad sustuğunda bana bakıp gülümsedi. “Muhammed,” dedi, “bu duyduğun ses de matematiğin ta kendisidir.”

Şaşkınlıktan ağızım bir karış açık kalmıştı. “Matematik mi? Hocam, bu çok güzel bir ses!”

Gülümseyerek anlatmaya devam etti:

“Bak, her telin uzunluğu birbirinden farklıdır. Parmağını bastığın yer değiştikçe telin boyu, telin boyu değiştikçe de çıkan ses değişir. Aslında her sesin bir sayısı, her sayının da bir düzeni vardır. İşte müziğin sırrı, bu sayılar arasındaki kusursuz ölçüde gizlidir.”

O an zihnimde bir ışık yandı. Müzik, sadece kulakla dinlenen bir eğlence değildi; o, akılla çözülen muazzam bir hesaptı. Her notanın arkasında bir rakam, her uyumun temelinde ise hassas bir ölçü yatıyordu.

Dayanamayıp heyecanla tellere asıldım. Ancak ortaya öyle tuhaf ve kulak tırmalayan bir ses çıktı ki, penceredeki kuşlar bile korkup kaçtı. Üstad bu sakarlığıma kahkahalarla gülerken parmağını salladı:

“Gördün mü? Yanlış ölçü, yanlış ses çıkarır. Mantık da böyledir, Muhammed. Yanlış düşünürsen, yanlış sonuca varırsın.”
